

Legitimitetsutmaningar med miljöarbete

En fallstudie om ISO 14001

Maximilian Arns & Maya Selander

Examensarbete/Självständigt arbete • 15 hp

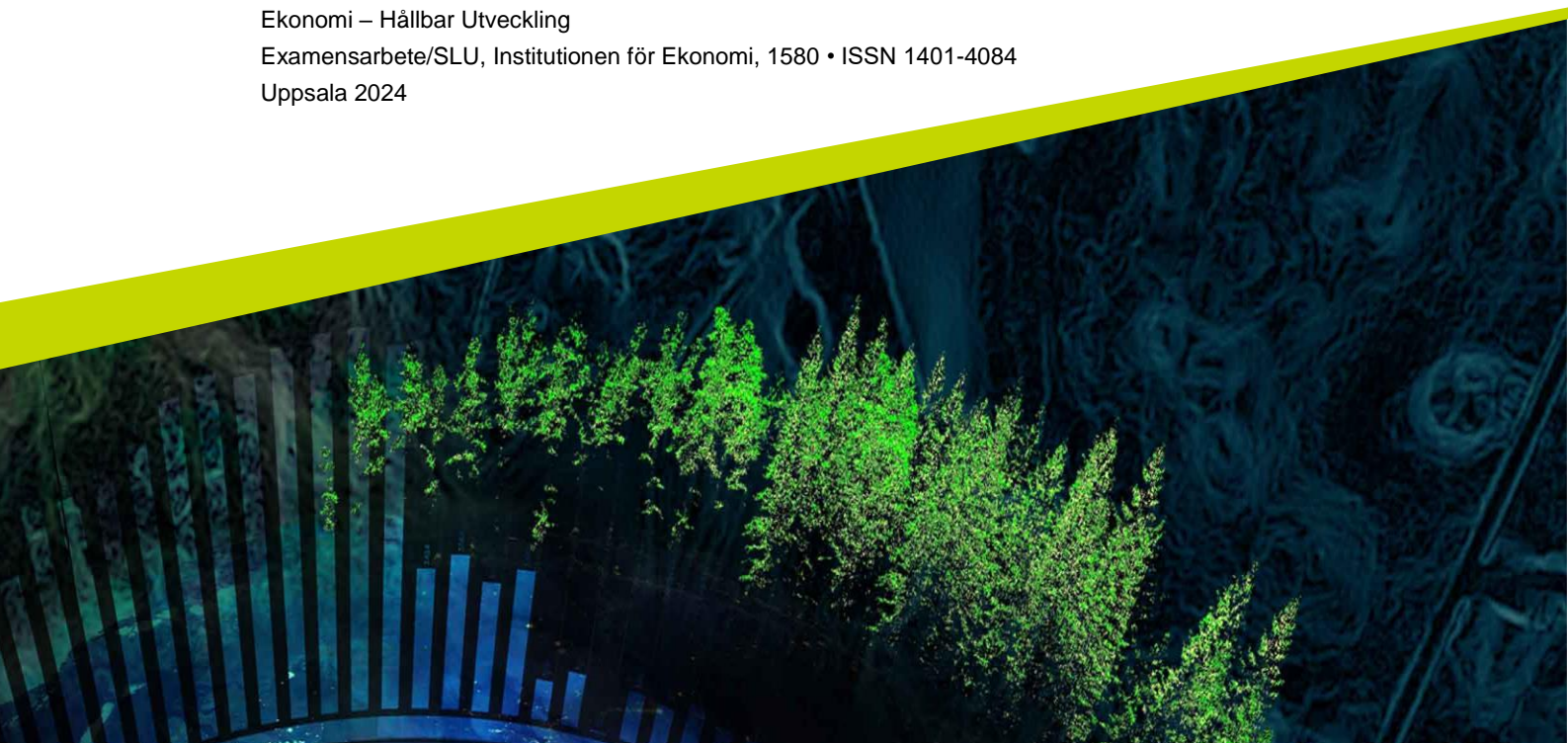
Sveriges lantbruksuniversitet, SLU

Fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap/Institutionen för ekonomi

Ekonomi – Hållbar Utveckling

Examensarbete/SLU, Institutionen för Ekonomi, 1580 • ISSN 1401-4084

Uppsala 2024

Legitimitetsutmaningar med miljöarbete - En fallstudie om ISO 14001

Maximilian Arns & Maya Selander

Handledare: Per-Anders Langendahl, Sveriges Lantbruksuniversitet, Institutionen för ekonomi
Examinator: Karin Hakelius, Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för ekonomi

Omfattning: 15 hp
Nivå och fördjupning: Grundnivå, G2E
Kurstitel: Självständigt arbete i företagsekonomi
Kurskod: EX0902
Program/utbildning: Ekonomi – Hållbar Utveckling
Kursansvarig inst.: Institutionen för Ekonomi
Utgivningsort: Uppsala
Utgivningsår: 2024
Upphovsrätt: Alla bilder används med upphovspersonens tillstånd.
Serietitel: Examensarbete/SLU, Institutionen för Ekonomi
Delnummer i serien: 1580
ISSN: 1401-4084

Nyckelord: hållbarhetsstandard, legitimitet, kognitiv legitimitet, moralisk legitimitet, ISO 14001, legitimitetsutmaningar, miljöarbete.

Sveriges lantbruksuniversitet
Fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap
Institutionen för ekonomi

Sammanfattning

Uppsatsen undersöker hur företag hanterar legitimitetsutmaningar vid implementering av ISO 14001, en internationell standard för miljöledningssystem. Den undersöker även vilka legitimitetsutmaningar ISO 14001 själva har och hur dessa kan hanteras. Studien bygger på en intervju med ett konsultföretag som hjälper företag att implementera ISO-standarder. Den främsta teorin som behandlas är legitimitetsteorin och fokuset ligger på kognitiv och moralisk legitimitet.

Resultatet visade att företag främst implementerar ISO 14001 på grund av externa kundkrav, snarare än interna skäl. Detta leder till att de ofta uppnår kognitiv legitimitet, där deras miljöarbete erkänns av intressenter, men inte nödvändigtvis moralisk legitimitet, eftersom verkliga miljöförbättringar ofta uteblir. En central utmaning är att standarden är svårtolkad, vilket kan resultera i greenwashing och minska förtroendet för företagens miljöarbete.

För att förbättra legitimiteten bör ISO 14001 omformuleras för att bli mer lättförståelig och ta ett helhetsperspektiv på klimatpåverkan. Företag behöver fokusera på kontinuerlig kompetensutveckling och öppen kommunikation för att uppnå verkliga miljöförbättringar och stärka både kognitiv och moralisk legitimitet. Genom dessa åtgärder kan både företag och ISO 14001 uppnå en mer genuin och hållbar legitimitet, vilket är viktigt för långsiktig framgång i miljöarbetet. Framtida forskning bör undersöka legitimitetsutmaningar med andra hållbarhetsstandarder och hur konsumenter uppfattar principbaserade standarder jämfört med certifieringsstandarder.

Nyckelord: hållbarhetsstandard, legitimitet, kognitiv legitimitet, moralisk legitimitet, ISO 14001, legitimitetsutmaningar, miljöarbete

Abstract

The thesis investigates how companies handle legitimacy challenges when implementing ISO 14001, an international standard for environmental management systems. It also examines the legitimacy challenges faced by ISO 14001 itself and how these can be managed. The study is based on an interview with a consulting firm that assists companies in implementing ISO standards. The primary theory addressed is legitimacy theory, focusing on cognitive and moral legitimacy.

The results showed that companies mainly implement ISO 14001 due to external customer demands rather than internal reasons. This often leads to achieving cognitive legitimacy, where their environmental efforts are recognized by stakeholders, but not necessarily moral legitimacy, as real environmental improvements are often lacking. A key challenge is that the standard is difficult to interpret, which can result in greenwashing and reduce trust in companies' environmental efforts.

To improve legitimacy, ISO 14001 should be reformulated to become more understandable and take a holistic perspective on climate impact. Companies need to focus on continuous skill development and open communication to achieve real environmental improvements and strengthen both cognitive and moral legitimacy. Through these measures, both companies and ISO 14001 can achieve more genuine and sustainable legitimacy, which is crucial for long-term success in environmental work. Future research should investigate legitimacy challenges with other sustainability standards and how consumers perceive principle-based standards compared to certification standards.

Keywords: sustainability standard, legitimacy, cognitive legitimacy, moral legitimacy, ISO 14001, legitimacy challenges, environmental efforts

Innehållsförteckning

1. Introduktion	8
1.1 Bakgrund.....	8
1.2 Problemformulering.....	10
1.3 Syfte & frågeställningar	12
1.4 Avgränsningar	12
2. Teori	14
2.1 Teoretiskt resonemang	14
2.2 Legitimitetsteorin	14
2.3 Kognitiv legitimitet & Moralisk legitimitet.....	15
2.4 Teoretisk syntes	16
3. Metod.....	17
3.1 Forskningsdesign	17
3.2 Urval av empiri	17
3.3 Insamling av empiri	18
3.3.1 Semistrukturerade intervjuer.....	18
3.3.2 Litteraturgenomgång.....	18
3.4 Analys av empiri.....	18
3.5 Kritisk reflektion.....	19
3.5.1 Äkthet.....	19
3.5.2 Trovärdighet.....	19
4. Empiri	21
4.1 Utmaningar & Möjligheter	21
4.2 Öppenhet & Strikthet.....	23
5. Analys & Diskussion	24
5.1 Vilka legitimitetsutmaningar har ISO 14001 och hur kan ISO överkomma dessa legitimitetsutmaningar?	24
5.2 Vilka legitimitetsutmaningar har företag som implementerar ISO 14001 med sitt miljöarbete och hur kan företagen överkomma dessa legitimitetsutmaningar?	26
6. Slutsats	27
6.1 Studiens slutsatser.....	27
6.2 Framtida forskning	28

Referenser.....	29
Tack 31	
Bilaga 1 - Intervjuguide.....	32

1. Introduktion

I detta avsnitt kommer bakgrund samt problemformulering för studien att presenteras. Dessutom kommer studiens syfte, valda forskningsfrågor och avgränsningar att redogöras för.

1.1 Bakgrund

Hållbar utveckling innebär att vi tillgodoser våra nuvarande behov utan att kompromissa med framtida generationers förmåga att tillgodose sina egna behov. Denna typ av utveckling kan delas in i tre huvudkategorier: ekologisk hållbarhet, social hållbarhet och ekonomisk hållbarhet (Vetenskap & Allmänhet u.å.). Ekologisk hållbarhet fokuserar på att bevara naturliga resurser och ekosystem, social hållbarhet handlar om att främja rättvisa, inkludering och livskvalitet, medan ekonomisk hållbarhet strävar efter en stabil och rättvis ekonomisk tillväxt (ibid.). För att uppnå hållbar utveckling kan standarder användas och implementeras (SIS u.å.).

Standarder utgör etablerade normer eller specifikationer som fungerar som lösningsstrukturer för befintliga problem (SIS u.å.). Genom att följa standarder kan flera individer lösa problem på ett sätt som allmänt anses vara mest lämpligt och säkert. Standarder definierar och upprätthåller enhetlighet, kvalitet och kompatibilitet inom en given bransch, produkt eller tjänst och minskar därigenom behovet av att upprepa uppfinningar samtidigt som de främjar samarbete och produktivitet (ibid.).

Hållbarhetsstandarder inom området ekologisk hållbarhet fokuserar bland annat på frågor kring miljöproblem och miljöhantering och används för att vägleda företag i hur de ska utveckla och implementera ett miljöledningssystem (ISO u.å.). Ett miljöledningssystem utgör ett strukturerat och organiserat ramverk som används av organisationer för att hantera och förbättra deras miljöarbete (Ammenberg 2023). Miljöledningssystem kan innebära utmaningar eller möjligheter för olika typer av verksamheter, beroende på deras natur och hur de påverkar miljön och samhället, samt deras konkurrenskraft (ibid.). Enligt Ammenberg (2023) kan införandet av strängare styrmedel för att hantera klimatpåverkan vara en möjlighet för ett företag

som redan arbetar med energieffektivisering och har en låg klimatpåverkan. Däremot kan det vara en betydande utmaning för ett företag som har en verksamhet med tung klimatpåverkan och som måste genomgå omfattande förändringar för att uppfylla de nya kraven (ibid.). Företag strävar efter att arbeta med miljöledningssystem av flera anledningar. Dessa inkluderar att skapa mer resurseffektiva tillvägagångsätt, uppfylla kundkrav och stärka sitt varumärke. Samtidigt kan dessa åtgärder leda till ekonomiska fördelar såsom kostnadsbesparingar och ökade intäkter. Utöver ekonomiska fördelar finns det andra motiv för att företag väljer att arbeta med miljöledningssystem. Det kan inkludera riskreduktion, efterlevnad av lagkrav och att attrahera kompetens (ibid.).

Legitimitet är också något som företag eftersträvar med hjälp av hållbarhetsstandarder (Haack & Rasche 2021). Att vara legitim kan gynna företag, men att faktiskt uppnå statusen kan vara utmanande. Begreppet handlar om hur väl något accepteras och uppfattas som "rätt" av en viss grupp människor. Det är en form av social bedömning där andra människor avgör om något är passande eller inte. En strikt hållbarhetsstandard med hårda krav kan därför bidra till legitimitet genom att ha en betydande påverkan. Däremot kan en mer flexibel och öppen hållbarhetsstandard med lägre krav riskera att inte påverka organisationens miljöarbete tillräckligt, men kan ändå bidra till legitimitet eftersom den kan antas av fler organisationer och spridas mer omfattande. Detta leder till en större igenkänning och mindre ifrågasättande. Därmed blir det en paradox av öppenhet och strikthet som hållbarhetsstandarder måste lyckas balansera (ibid.).

SWEDAC, Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll, är en svensk statlig myndighet som ackrediterar företag och organisationer som bedriver bland annat certifiering och kontroll, för att säkerställa att de uppfyller internationella standarder. Myndigheten granskar och godkänner certifieringsorgan och inspektionsorgan, övervakar att de följer regler och standarder, och utför regelbundna kontroller för att säkerställa fortsatt efterlevnad. SWEDAC deltar även i utvecklingen av nationella och internationella regler och standarder, samt samarbetar med motsvarande organisationer globalt för att främja enhetlighet och acceptans av svenska ackrediteringar (SWEDAC u.å.).

Ett certifieringsorgan är en oberoende tredje part som utför bedömningar och utfärdar certifikat som intygar att till exempel en organisation eller process uppfyller specifika standarder och krav. Certifieringsorganets trovärdighet och tillförlitlighet är garanterad genom ackreditering från en ackrediteringsmyndighet som SWEDAC. Certifieringsorganet genomför noggranna granskningar, inspektioner och tester för att säkerställa att de kriterier som ställs upp i

standarderna är uppfyllda. Till exempel kan ett certifieringsorgan certifiera ett företags miljöledningssystem enligt ISO 14001 (Certifiering.nu u.å.).

ISO 14001 är en internationellt erkänd standard för miljöledningssystem som lanserades år 1996. Den syftar till att vägleda och hjälpa organisationer att implementera miljöledningssystem och kontinuerligt förbättra sitt miljöarbete. Genom denna standard kan organisationer vidta förebyggande åtgärder för att minska sin miljöpåverkan, uppfylla relevanta lagkrav och nå sina miljömål. ISO 14001 omfattar olika aspekter, från resursanvändning och avfallshantering till övervakning av miljöprestanda och involvering av intressenter i miljöengagemang (ISO u.å.). Varför företag väljer att arbeta med ISO 14001 belyser Hallberg & Johnstone (2020) i sin artikel "ISO 14001 adoption and environmental performance in small to medium-sized enterprises", där de undersöker varför små till medelstora företag vill implementera standarden. Deras forskning visar att dessa företag ofta implementerar ISO 14001 av externa skäl för att uppfattas som legitima på marknaden. Enligt Hallberg & Johnstone (2020) stärker denna externa legitimitet också interna resonemang och därmed prestationsresultaten. Detta skapar en cyklisk interaktion mellan dessa tre faktorer, vilket förstärks av ISO 14001:s krav på kontinuerlig förbättring.

1.2 Problemformulering

Det är särskilt viktigt för företag att undvika greenwashing när de ska engagera sig i miljöarbete, eftersom greenwashing allvarligt kan skada deras rykte och varumärke. Greenwashing bryter mot konsumenternas förväntningar genom att medvetet vilseleda dem om företagets miljöarbete (Santos et al. 2023). Det skapar misstro bland konsumenterna och gör dem skeptiska till miljöarbete. När företag inte är transparenta och ger oklar information om sina produkter leder det till förvirring hos konsumenterna. Överdriven miljömarknadsföring kan göra konsumenterna osäkra på vad som faktiskt är hållbart, vilket kan skada företag som verkligen bedriver positivt miljöarbete. För att undvika förvirrade och skeptiska konsumenter måste miljövänliga påståenden vara noggranna, ärliga och transparenta (Qayyum et al. 2022). Implementering av ISO 14001 har tidigare visats kunna ge tvetydig påverkan på miljöledningsmetoder och företagets prestation (Boiral 2007 se Yadav et al. 2022). Enligt Qayyum et al. (2022) kan detta leda till ökad förekomst av greenwashing, vilket enligt Santos et al. (2023) kan påverka företagets rykte och varumärke negativt. Denna kritik till ISO 14001 uppmärksammar även Haack & Rasche (2021), som beskriver hur standarden prioriterar spridning framför verklig påverkan, vilket enligt Boiral (2007) via Haack & Rasche (2021) kan leda till symbolisk implementering och greenwashing. Detta

gör det viktigt för företag att förstå hur de ska arbeta med ISO 14001 för att undvika negativ extern påverkan hos sina intressenter.

Det primära forskningsgapet är således utmaningen för företag och ISO 14001 att kontinuerligt anpassa sig och uppnå statusen av att vara legitima, inom området ekologisk hållbarhet. Enligt Deegan (2019) ändras betydelsen av att vara legitim kontinuerligt i samhället efter normerna som förändras och företag måste anpassa sig för att uppnå status av att vara legitim för att överleva på marknaden. I takt med ökad medvetenhet kring miljöfrågor hos konsumenter (Santos et al. 2023, Qayyum et al. 2022), kan det antas med hjälp av Deegans (2019) beskrivning av legitimitet, att det krävs mer kunskap om hur företag kan anpassa sig till denna förändring för att hålla jämna steg med utvecklingen av innebörden av legitimitet. Det är här standarder kan användas som verktyg för att hjälpa företag att implementera hållbarhet i deras verksamhet (SIS u.å.), så att de kan uppnå en standard som möter omgivningens förväntningar (Hallberg & Johnstone 2020). Hallberg & Johnstone (2020) menar att flera företag implementerar ISO 14001 på grund av externa legitimitetsfaktorer som kundkrav, branschens engagemang eller lagstiftningens förväntningar, vilket innebär att standarden inte nödvändigtvis är en frivillighet utan snarare en reaktion på externa påtryckningar. Hallberg & Johnstone (2020) presenterar med detta ett dilemma med standarder, där det kan vara problematiskt att betrakta dem som frivilliga när de i själva verket kan vara en påtvingad nödvändighet för företag. Denna definition ifrågasätter definitionen som andra forskare använder, exempelvis Haack & Rasche (2021), som ser hållbarhetsstandarder mer som frivilliga fördefinierade regler och tillvägagångssätt.

Haack & Rasche (2021) betonar behovet av att utforska hur olika hållbarhetsstandarder hanterar paradoxen av att balansera öppenhet och strikthet. De förklarar att dynamiken bakom principbaserade standarder skiljer sig från certifieringsstandarder. Principbaserade övervakar inte sina användare, de fokuserar på övergripande principer och värderingar, och syftar till att skapa en plattform för lärande, dialog och partnerskap. Ett exempel är United Nations Global Compact som är ett frivilligt initiativ som förenar företag, icke-statliga organisationer, regeringar och andra aktörer för att främja hållbarhet och socialt ansvarstagande i affärer. United Nations Global Compact påpekar att de inte övervakar eller kontrollerar deltagarnas prestationer (UNGC u.å.). Certifieringsstandarder är vanligtvis inbäddade i leveranskedjor och fungerar som signaleringsmekanismer för slutkonsumenter och andra företag. Certifieringsstandarder fokuserar på att övervaka och verifiera att organisationer följer specifika fördefinierade regler och kriterier. Exempel på detta är ISO 14001, som fungerar som en signaleringsmekanism för intressenter, genom att kontrollera och övervaka sina användare (ISO u.å.). Haack & Rasche (2021) påpekar att

principbaserade standarder är mer benägna att uppleva paradoxen med balanseringen av öppenhet och strikthet då de kan kritiseras för bristande regelverksuppföljning när de strävar efter hög spridningsgrad.

Christensen et al. (2017) belyser kritiken att hållbarhetsstandarder har risk att inte bidra tillräckligt till utvecklingen av hållbara metoder genom att vara för öppna eller för strikta. De menar dock att denna kritik lägger fokus på fel ställe. Även om standarder innehåller denna dynamik av öppenhet och strikthet, är kommunikation i grunden det som för företagens utveckling framåt. I kontexten av hållbarhetsstandarder menar de att företag ska ta mer ansvar och känna av lokala insikter och erfarenheter och omvandla dessa insikter och erfarenheter till förbättrade hållbarhetsmetoder. Företag ska involvera sina anställda när de implementerar hållbarhetsstandarder och få dem att fundera över standardens begränsningar. Ett exempel som Christensen et al. (2017) lyfter fram är att en mjölkproducent ska uppmana sina anställda att tänka bortom ramarna för standarder till problem som svinn, användning av nya typer av förpackningar, återanvändning och effektivare produktion. Här antar de att kunskap inte enbart finns bland cheferna, utan även bland vanliga medarbetare och att det viktiga är att hålla diskussionen om hållbarhet vid liv. Christensen et al. (2017) menar att kommunikation ska ses som ett verktyg för människor att konstruera verkligheten och inte enbart beskriva den.

1.3 Syfte & frågeställningar

Syftet med denna studie är att bidra med kunskap om hur ISO 14001 skapar legitimitet hos företag och vad företag och ISO bör fokusera på för att förbättra företagens miljöarbete och därmed skapa mer legitimitet för båda parter.

Frågeställningar:

- Vilka legitimitetsutmaningar har ISO 14001 och hur kan ISO överkomma dessa legitimitetsutmaningar?
- Vilka legitimitetsutmaningar har företag som implementerar ISO 14001 med sitt miljöarbete och hur kan företagen överkomma dessa legitimitetsutmaningar?

1.4 Avgränsningar

Studien fokuserar uteslutande på ISO 14001. ISO har väl dokumenterade standarder, vilket gör det enklare att hitta relevant information. För att hålla studien inom en rimlig tidsram valdes det att inte inkludera andra hållbarhetsstandarder,

vilket skulle kunna göra studien för komplex. Studien avgränsades även till att titta på en hållbarhetsstandard som jobbar med ekologisk hållbarhet och därmed inte fokusera på social och ekonomisk hållbarhet. Dessutom avgränsades studien till att samarbeta med ett konsultföretag för att samla in data om hur företagen och ISO 14001 upplever legitimitet. Att få kontakt med standardsättare inom en stor organisation som ISO skulle vara både svårt och tidskrävande, och att hitta företag som har implementerat ISO 14001 för intervjuer skulle också vara en utmaning. Genom att arbeta med ett konsultföretag erhöles information kring hur flera företag arbetar med ISO. Eftersom det var svårt att få kontakt med flera konsultföretag fanns det bara möjlighet att intervjua ett konsultföretag. Konsultföretaget som intervjuades var Clarendo AB och deltagaren var företagets VD Åsa Lindow. Då Åsa är VD i Clarendo och har lång erfarenhet med att hjälpa företag att bli ISO 14001-certifierade, sitter hon på mycket kunskap om ISO 14001 och företag som implementerar standarden. Via Åsa kunde en betydande mängd information samlas in på kort tid från båda parter

2. Teori

I detta avsnitt kommer teorierna som har använts för att besvara forskningsfrågorna att redogöras för. Fokuset har varit på legitimitetsteorin, som har använts som ett ramverk för att analysera och förstå hanteringen av legitimitet inom arbetet med hållbarhetsstandarder. Genom att tillämpa legitimitetsteorin går det att förklara hur standarder som ISO 14001 och företag kan uppnå legitimitet.

2.1 Teoretiskt resonemang

Legitimitetsteorin fick ett stort genomslag år 2002 tack vare forskare som Deegan (2002) och O´Donovan (2002). Teorin har även använts flera år tidigare av forskare som Guthrie & Parker (1989). Nyare studier om legitimitetsteorin, exempelvis Lanis & Richardson (2013) och Kuruppu et al. (2019) refererar ofta till Deegan (2002) när de ska beskriva och förklara legitimitetsteorin. Deegan (2019) diskuterar vidare genomslaget av legitimitetsteorin år 2002 och det blir därmed relevant att använda Deegan (2019) som referens till definitionen av legitimitetsteorin i denna uppsats, då den är nyare och beskriver ämnet djupgående.

Deegan (2019) påpekar att en svaghet med legitimitetsteorin är att begreppet legitimitet har flera aspekter som ofta inte behandlas tillräckligt ingående, och legitimitetsteoretiker tenderar att inte dela upp legitimitet i mindre delar. Denna svaghet med legitimitetsteorin, samt att paradoxen av öppenhet och strikthet som Haack & Rasche (2021) diskuterar har stor påverkan på denna uppsats, gör det relevant att använda Haack & Rasches (2021) definition av underkategorierna kognitiv och moralisk legitimitet. Dessa typer av legitimitet tar även Deegan (2019) upp.

2.2 Legitimitetsteorin

Legitimitetsteorin framhåller att organisationer bör sträva efter att överensstämja med samhällets förväntningar och därigenom uppnå statusen av att vara legitima i samhällets ögon (Deegan 2019). Enligt legitimitetsteorin är det legitima organisationer som kan upprätthålla sina tillgångar till resurser. Legitimitet kan

också anses vara en typ av resurs som organisationer eftersträvar och får tilldelat till sig från samhället. Organisationer kan strategiskt manipulera denna resurs för att uppnå sina egna intressen, såsom överlevnad eller lönsamhet. Det antas att det finns två statusar för legitimitet som en organisation kan erhålla från samhället: "legitim" och "illegitim". Om organisationer inte lyckas uppnå förväntningarna från omgivningen riskerar de att uppfattas som illegitima; om de däremot lyckas, ses de som legitima. Eftersom samhällets förväntningar är dynamiska förändras också begreppet legitimitet över tid och plats i enlighet med samhällsutvecklingen snarare än organisationens beteende (ibid.).

Legitimitet är intimt förknippat med idén om ett socialt kontrakt, vilket representerar både uttalade och underförstådda förväntningar som samhället har på hur organisationer bör agera. Enligt legitimitetsteorin kommer organisationer att motiveras att vidta strategiska åtgärder för att åtgärda avvikelser från detta kontrakt, då det är legitima företag som har störst chans att överleva på marknaden. Dessa åtgärder inkluderar ofta transparens, vilket används för att hantera eller påverka relationerna med samhället (ibid.).

2.3 Kognitiv legitimitet & Moralisk legitimitet

Denna studie kommer använda sig av två viktiga typer av legitimitet, som även lyfts fram av Haack & Rasche (2021); kognitiv legitimitet och moralisk legitimitet. Kognitiv legitimitet relaterar till hur förståelig och självklar en praxis är för andra. Något som är kognitivt legitimt ifrågasätts sällan och accepteras nästan automatiskt. Moralisk legitimitet handlar istället om hur väl en praxis överensstämmer med allmänt accepterade sociala normer om vad som är "rätt" (Haack & Rasche 2021). Båda dessa former av legitimitet påverkar varandra. Till exempel kan ett företag som ansluter sig till en hållbarhetsstandard få kognitiv legitimitet från andra etablerade företag inom branschen. Samtidigt kan moralisk legitimitet erhållas genom att standarden leder till positiva samhällseffekter, inte bara egenintresse för företaget. Dock, om företag endast antar standarden som en symbolisk handling, utan att göra verkliga förändringar, kan det skada standardens moraliska legitimitet (Haack & Rasche 2021). Som Haack & Rasche (2021) framhåller, står hållbarhetsstandarder inför utmaningen att vara tillräckligt öppna för att företag ska kunna implementera dem och därmed öka kognitiv legitimitet, men också tillräckligt strikta för att behålla moralisk legitimitet. Om standarderna är för strikta kommer de inte att spridas och riskerar att inte få tillräcklig kognitiv legitimitet. Däremot om standarderna är öppna kan de spridas men det riskerar att minska den moraliska legitimiteten genom att inte uppnå tillräcklig påverkan inom det relevanta området. Detta leder då till att kognitiv och moralisk legitimitet hotar varandra och

behöver finna ett samspel där båda kan få positiv påverkan. Därmed skapas paradoxen av öppenhet och strikthet för hållbarhetsstandarder (ibid.).

2.4 Teoretisk syntes

Ur ett legitimitetsperspektiv erhåller företag legitimitet genom att bedriva verksamhet som möter samhällets förväntningar (Deegan 2019). Genom att implementera ISO 14001 kan företag därmed skapa legitimitet för sitt miljöarbete. Företagens legitimitet kring deras miljöarbete blir då beroende av att omgivningen uppfattar ISO 14001 som en trovärdig standard. Följaktligen blir ISO 14001:s legitimitet också beroende av hur väl företagen implementerar och kommunicerar sitt arbete enligt standarden. Genom att förstå denna ömsesidiga koppling och begreppet legitimitet blir det möjligt att undersöka hur ISO 14001 bidrar med legitimitet till företag. Exempelvis om ISO 14001 har stark kognitiv legitimitet, kommer det troligtvis leda till att företagen erhåller stark kognitiv legitimitet av att implementera standarden. Det hjälper oss vidare med att förstå vilka legitimitetsutmaningar som kvarstår för företag efter implementeringen av ISO 14001 samt vilka legitimitetsutmaningar ISO 14001 har. När legitimitetsutmaningarna identifieras blir det också lättare att identifiera lösningar. Frågeställningarna i denna studie syftar därför till att identifiera och analysera specifika legitimitetsutmaningar både för företagen och för ISO 14001, samt att undersöka strategier för att överkomma dessa utmaningar och därmed stärka både kognitiv och moralisk legitimitet.

3. Metod

I detta avsnitt beskrivs de metoder som har använts för att besvara studiens frågeställningar och uppnå resultat. Studien grundar sig på en kvalitativ forskningsmetod.

3.1 Forskningsdesign

Denna studie är en fallstudie om ISO 14001 och använder en kvalitativ forskningsmetod med en induktiv ansats. Genom att använda en kvalitativ metod strävar författarna efter att få en djupare förståelse för de frågeställningar som behandlas, där kvalitet prioriteras över kvantitet. Den kvalitativa forskningsmetoden hjälper till att förklara fenomen i detalj snarare än att generalisera dem. Den induktiva ansatsen gör det möjligt att utforska och analysera data utan att ha förutfattade idéer om resultatet, då den inte teoriprövar utan bidrar med ny kunskap och teorier. Empirin styr alltså teorin och inte tvärtom (Bryman & Bell 2017). Studiens ontologiska ståndpunkt utgår från ett konstruktionistiskt perspektiv, vilket innebär att den betraktar verkligheten som subjektivt skapad genom sociala interaktioner och tolkningar, snarare än som en objektiv och oberoende verklighet (ibid.).

3.2 Urval av empiri

Studien genomfördes via en intervju med konsultföretaget Clarendo AB, som hjälper företag att implementera ISO 14001. Valet att undersöka standarden ISO 14001 motiveras av dess nära 30-åriga existens och internationella erkännande (ISO u.å.). Clarendo är ett konsultföretag som specialiserat sig på att hjälpa andra företag att implementera ISO-standarder och har varit verksamma sedan 1993 (Clarendo u.å.). Med sin långa erfarenhet besitter de betydande kunskap om ISO 14001 och hur denna standard uppfattas av sina användare. Konsulter arbetar med en rad företagskunder och innehar således en omfattande kunskapsbas som de har samlat in genom åren från olika projekt. De anlitas av andra företag som specialister för att utföra uppdrag som företagen själva inte vill, kan eller får utföra (NE u.å.). Clarendo kan således betraktas som specialister inom ISO 14001, vilket möjliggör

att författarna kan erhålla detaljerad information från både standardsättarnas perspektiv och företagen som implementerar dessa standarder.

3.3 Insamling av empiri

Här nedan presenteras hur insamlingen av empiri har skett, via en semistrukturerad intervju samt en litteraturgenomgång.

3.3.1 Semistrukturerade intervjuer

Inför den semistrukturerade intervjun hade författarna förberett en intervjuguide som presenterade frågor där svaren var öppna. Det innebär att intervjudeltagaren kunnat svara fritt på frågorna och att nya frågor kunnat skapas och ställas som reaktion för att härleda intervjun mer likt ett vardagligt samtal. Detta tillvägagångssätt möjliggjorde för att få ut detaljerad information som annars hade kunnat missas (Bryman & Bell 2017).

3.3.2 Litteraturgenomgång

Litteraturgenomgången som har använts i denna studie är av narrativt slag. Det innebär att det inte har funnits ett förbestämt mål där författarna vet exakt vart de kommer att hamna med sin litteratursökning. I stället har författarna låtit den funna litteraturen vägleda dem till ny kunskap inom området de vill undersöka. Den narrativa litteraturgenomgången hjälper författarna att förvärva kunskap om området som studien fokuserar på. Det leder också till att författarna under litteraturgenomgången kan omforma fokus för studien från dess ursprungliga inriktning (Bryman & Bell 2017).

3.4 Analys av empiri

För att analysera den empiri som samlats in genomfördes en transkribering av intervjun med Clarendo. Därefter skickades de tolkade svaren tillbaka till intervjudeltagaren för att säkerställa att författarnas tolkningar av intervjudeltagarens svar var korrekta. Empirin har analyserats med hjälp av en tematisk analys. Att göra en tematisk analys innebär att författarna delar upp empirin i teman för att lättare kunna bortse från subjektiva åsikter i innehållet av intervjudeltagarens svar. Fokus ligger på vad som har sagts snarare än hur det har sagts (Bryman & Bell 2017). De teman som använts är ”Utmaningar & Möjligheter” och ”Öppenhet & Strikthet”.

3.5 Kritisk reflektion

För att författarna ska vara kritiskt reflekterande i uppsatsskrivandet, följs kvalitetskriterierna ”äkthet” och ”trovärdighet”.

3.5.1 Äkthet

Kvalitetskriteriet äkthet fokuserar på hur väl författarna har fångat upp det som ska studeras och i vilken utsträckning deras resultat överensstämmer med deltagarnas perspektiv, vilket innebär att författarna bör sträva efter att vara så autentiska som möjligt (Bryman & Bell 2017).

Författarna är medvetna om att konsulter som hjälper företag att implementera standarder kan ha en positiv inställning till de standarder de arbetar med. Det kan argumenteras för att de har incitament att undvika att påverka sin verksamhet och sitt rykte negativt bland sina samarbetspartners. Det kan även argumenteras att konsulter vill sälja in idén om att implementera ISO 14001 till nya företagskunder. Författarna har haft detta i åtanke både under intervjuens gång och när svaren tolkades. Trots detta finns det mycket att lära från konsulter, då de ses som specialister inom sina områden. Deras erfarenheter kan bidra till att förklara hur verkligheten ser ut från både standardernas och företagets perspektiv. Detta hjälper till att förstå dynamiken från ett konstruktionistiskt perspektiv, vilket kanske inte hade varit möjligt enbart genom att intervjua företagskunderna eller standardsättarna direkt.

3.5.2 Trovärdighet

Kvalitetskriteriet trovärdighet fokuserar på hur pålitlig och övertygande studien och dess resultat är. Trovärdighet kan vidare delas in i fyra delkriterier: ”överförbarhet”, ”pålitlighet”, ”tillförlitlighet” och ”konfirmering” (Bryman & Bell 2017).

Studiens möjlighet till *överförbarhet* till andra studier kan vara begränsad om dessa fokuserar på andra hållbarhetsstandarder än ISO 14001. Andra hållbarhetsstandarder kan ha andra legitimitetsutmaningar än ISO 14001 och företag som arbetar med dem måste därmed kanske bemöta andra utmaningar och möjligheter. Trots detta är det intressant att undersöka och jämföra hur företag arbetar med olika hållbarhetsstandarder för att hantera legitimitetsproblem.

För att öka studiens *tillförlitlighet* har författarna skickat tillbaka de analyserade svaren från intervjun till intervjudeltagaren, där intervjudeltagaren fått chans att bekräfta om tolkningarna verkligen stämmer överens med deras erfarenhet och perspektiv.

Transparens har varit en central aspekt vid förklaringen av metoden. Öppenhet för läsaren ökar studiens *pålitlighet* eftersom det blir lättare att diskutera och kritisera författarnas tillvägagångssätt. Genom att noggrant reflektera över metoderna kan författarna minimera frågor kring forskningsprocessen och därmed öka tillförlitligheten.

Konfirmering, det sista delkriteriet, innebär att författarna ska inta en opartisk position gentemot studien. Det är svårt att vara helt fri från sina egna värderingar. Författarnas tolkning av svaren påverkas troligtvis av tidigare erfarenheter och studier vid SLU. Författarna har dock inga tidigare kopplingar till företaget, intervjudeltagaren eller standardsättarna för ISO 14001. Idén om att undersöka just ISO 14001 kom från en tidigare kurs där författarna studerat internationella standarder. Författarna hittade Clarendo, genom en Google-sökning och intervjudeltagaren är VD på Clarendo som författarna inte har någon tidigare koppling till, förutom via mejlkontakt om den aktuella studien.

4. Empiri

I detta avsnitt redogörs empirin som insamlades under intervjun med Åsa på Clarendo. Empirin har delats upp i två teman, "Utmaningar & Möjligheter" och "Öppenhet & Strikthet".

4.1 Utmaningar & Möjligheter

Åsa menar att den överlägset största anledningen till att deras företagskunder vill implementera ISO 14001 är kundkrav, exempelvis krav från kommuner och landsting vid upphandling. Åsa påstår även att graden av nytta företag får av certifieringen, varierar beroende på hur de tolkar standarden. Tolkar företagen standarden på rätt sätt så är standarden väldigt bra, men om företagen tolkar den på fel sätt så kan de ändå sitta med ett certifikat utan någon verklig påverkan på verksamheten och dess miljöarbete. Det är först när ledningsgruppen hos ett företag lär sig hur de kan använda standarden till sin fördel som de tycker att den bidrar med värde. En mer lättolkad standard kan därför bidra till att fler företag vill implementera ISO 14001. Dock menar Åsa att de flesta företag som Clarendo hjälper, tycker att deras rykte och varumärke stärks av certifieringen. Clarendos företagskunder upplevs även bli glada när de blir certifierade, då de kan uppfylla kundkraven. Enligt Åsa har ordet hållbarhet blivit ett modeord och saker som har med hållbarhet att göra, såsom ISO 14001, kan därmed stärka deras varumärke.

Åsa tar även upp ett exempel där företag har slutat vara certifierade. I detta fall var det företag inom vårdbranschen, närmare bestämt vårdcentralerna i Skåne. Dessa fick krav från Region Skåne att vara ISO 14001-certifierade, fast det kanske inte var passande för den typen av bransch. När dessa krav sedan försvann, slutade de flesta av dessa vårdcentraler att vara certifierade. Alltså försvann incitamentet att fortsätta vara certifierade och vårdcentralerna såg då inga betydande möjligheter med ISO 14001 eller något större värde i att fortsätta vara certifierade.

Åsa menar därför att det ofta är en utmaning för företag som implementerar ISO 14001 på grund av kundkrav att hitta vettiga miljömål, då företagen själva inte alltid ser behovet med implementeringen förutom att tillfredsställa sina kunder. Detta gäller speciellt för företag vars verksamhet inte har stor miljöpåverkan. Ju mindre

verksamheten påverkar den externa miljön, desto svårare blir det att sätta mål. Exempelvis ett litet kontor som jobbar med tjänster har nästan bara matavfall, elavfall och elförbrukning från kontoret och datorer som de kan fokusera på. Företag med större miljöpåverkan har redan mer uppenbara miljömål att jobba mot. De är oftast även mer vana och har mer kompetens att jobba mot miljömål sedan innan, på grund av exempelvis lagkrav och miljötillstånd.

Kompetens är en stor utmaning enligt Åsa, chefer och företag har ofta för lite kunskap om miljöarbete, och certifieringsorgan samt SWEDAC som ackrediterar certifieringsorganen lägger inte alltid fokus på rätt område. När Åsa tittar på redan certifierade företags miljöledningssystem blir hon sällan imponerad, då de ofta bara har en lång miljöutredning som ingen läser, eller skriver en lista med saker de redan gör. ISO 14001 säger att företag ska identifiera de betydande miljöaspekterna, och då menar Åsa att företagen behöver ha en bra metod för att ta fram dessa aspekter. Företag tror att det krävs jättemycket dokumentation och policys för att jobba med standarden, vilket Åsa menar inte är fallet. Företag krånglar till det, de fokuserar mer på att ha dokumenterat vissa saker än att det ska passa in i verksamheten och göra skillnad på riktigt. Många personer som jobbar med revidering och certifiering saknar rätt utbildning och kompetens. De har ofta erfarenhet från produktion och inköp och saknar kompetens inom strategiarbete, vilket leder till att de för det mesta reviderar områden de själva är bra på i stället för att titta på hela bilden. SWEDAC fokuserar inte på nyttan av certifieringarna vilket leder till att certifieringsorganen lägger även fokus på fel ställe.

Åsa anser att språket i standarden kan bli lättare att förstå och tolka. Misstolkningar av standarden som företag och kontrollorgan gör, leder till svag påverkan på företagens miljöprestationer. Åsa menar att ett lättare språk kan ge bättre påverkan och föreslår att man i standarden förklarar syftet, varför kraven ställs och vad standarden vill att företaget ska åstadkomma med kravet. Ändringarna skulle bidra med kompetens i hela ledet i certifieringsprocessen, från SWEDAC som ackrediterar certifieringsorganen, till certifieringsorganen som certifierar företagen, och vidare till företagen. Exempelvis skulle detta ge mer kunskap hos SWEDAC som kan ställa krav på certifieringsorganen som i sin tur ger ut certifikaten till företag. Åsa menar att alla dessa parter, på grund av kompetensbrist, fokuserar på fel saker. Vilket i slutändan kan resultera i att företag erhåller certifikat med svag påverkan på deras miljöprestationer.

4.2 Öppenhet & Strikthet

Åsa anser att problemet med öppenhet och strikthet inte är lika relevant att lägga fokus på för ISO 14001, eftersom standarden ska vara tillgänglig för företag i alla branscher. Att göra den mer strikt skulle innebära att den blir mer branschanpassad. Åsa tycker att standarden är bra som den är, men att fokus bör ligga på att öka kompetensen för att tolka den rätt. Hon menar att standardens lättillgänglighet gör att den kan anpassas till alla branscher. Det betyder dock inte att Åsa inte vill se förändringar i ISO 14001. Hon vill exempelvis se en förändring i utformningen av språket så att standarden blir lättare att tolka. Språket i standarden är juridiskt utformat för att passa alla typer av företag, vilket gör detta till en utmaning. Med tanke på de ökande klimatförändringarna tycker Åsa att ISO borde utveckla kraven på hur klimatpåverkan utreds i ett större perspektiv. Hon anser att man inte bara ska titta på CO₂-utsläpp från exempelvis transporter, utan även undersöka djupare orsaker till klimatförändringarna och hur de kan åtgärdas, utan att bli för konkret så att standarden fortfarande kan passa alla branscher. Åsa förklarar dock att standarden inte ändras ofta, kanske var 8–10 år.

5. Analys & Diskussion

I detta avsnitt analyseras och diskuteras den insamlade empirin med hjälp av studiens teorier. Analys och diskussion delas in i studiens frågeställningar för att lättare förstå hur författarna har diskuterat och svarat på frågorna.

5.1 Vilka legitimitetsutmaningar har ISO 14001 och hur kan ISO överkomma dessa legitimitetsutmaningar?

Vår studie visar att externa påtryckningar, särskilt kundkrav, är den främsta anledningen till att företag väljer att implementera ISO 14001 och inte för att företagen själva har interna skäl till att implementera standarden. Detta bekräftas även av Hallberg och Johnstone (2020). Precis som deras resultat indikerar vårt resultat att standarder ses mer som en nödvändighet än en frivillighet. Detta kan förklaras genom legitimitetsteorin, där företag strävar efter att verka legitima inför sina intressenter för att överleva. Specifikt verkar företag söka kognitiv legitimitet för att kunna bedriva sin verksamhet utan att ifrågasättas, då företag inte alltid får en verklig miljöpåverkan av implementeringen av ISO 14001. Detta antyder att ISO 14001 har stark kognitiv legitimitet som företag vill komma åt, men att företagen inte alltid ser nytta med standarden. Det kan då tolkas att ISO 14001 saknar moralisk legitimitet hos åtminstone användarna, eftersom företagen inte alltid upplever en positiv påverkan på deras verksamhet efter implementeringen av standarden. Detta kan då bli förvirrande, om ISO 14001 anses som en nödvändighet kan det antas att standardsättarna inte behöver vara rädda att göra standarden för strikt, eftersom företag kommer vara tvungna att implementera standarden oavsett. Därmed går det att tycka att ISO 14001 nästan alltid borde få en miljöpåverkan, då företagens egna åsikter inte blir lika viktiga som kraven från omgivningen. Det kan tolkas att det just är kraven från omgivningen som sätter gränsen på hur strikt ISO 14001 kan vara. Företag vill enbart nå upp till omgivningens krav och om då ISO 14001 skulle vara striktare än omgivningen, skulle företag inte vilja implementera standarden och det skulle potentiellt komma en ny standard som passar bättre till omgivningens krav. En möjlig förklaring till att företag inte alltid får en verklig miljöpåverkan från implementeringen av ISO 14001 är att standarden är svårtolkad. Att ISO 14001 är svårtolkad kan således förklara den tvetydiga påverkan som

Boiral (2007) via Yadav et al. (2022) beskriver. I överensstämmelse med Christensen et al. (2017) lyfts även vikten av kommunikation här. Hur kommunikation kan användas som ett verktyg för att konstruera företagens miljöarbete i stället för att enbart beskriva den. Den moraliska legitimiteten hos ISO 14001 skulle därmed kunna förbättras om standarden blev lättare att tolka, eftersom det skulle göra det möjligt för företag att se fler möjligheter med standarden och att utveckla sitt miljöarbete på ett sätt som leder till bättre miljöprestationer. När företag förstår hur ISO 14001 kan gynna deras verksamhet blir de också mer positivt inställda till att implementera standarden. Detta skulle dessutom öka den kognitiva legitimiteten för ISO 14001, eftersom företagen skulle hitta fler interna skäl att använda standarden och därmed ifrågasätta den mindre.

Balansen mellan öppenhet och strikthet för att uppnå legitimitet verkar inte vara särskilt betydelsefull för ISO 14001, vilket överensstämmer med vad Haack & Rasche (2021) hävdar. De menar att certifieringsstandarder inte upplever paradoxen av öppenhet och strikthet lika mycket som principbaserade standarder. En förklaring som vi kom fram till är att ISO 14001 syftar till att vara tillgänglig för alla branscher. Därför kan den inte vara strikt, då den skulle bli för branschanpassad. Det finns dock en skillnad mellan vår studie och Haak & Rasche (2021) och det är att vi har kommit fram till att balansen kring öppenhet och strikthet inte är relevant för certifieringsstandarder ISO 14001, medan Haack & Rasche (2021) hävdar att principbaserade standarder är mer benägna att uppleva paradoxen starkare. Vår studie bidrar således med ny kunskap som stärker argumentet att åtminstone certifieringsstandarder inte upplever denna paradox av öppenhet och strikthet på en betydelsefull nivå. Det är dock viktigt att notera att denna studie endast har undersökt en isolerad certifieringsstandard och inte ger insikt i hur principbaserade standarder upplever detta problem.

Vi identifierar dock andra utmaningar för hur ISO 14001 bör utformas för att få så bra påverkan som möjligt på företagens miljöarbete och därigenom öka både standardens och företagens legitimitet. Förutom att göra ISO 14001 mer lättolkad behöver standarden anpassas för att ta ett helhetsperspektiv på klimatpåverkan, snarare än att endast fokusera på enskilda aspekter som CO₂-utsläpp från transporter. Detta innebär att ISO bör undersöka hela kedjan av orsaker till klimatförändringar och förstå hur dessa hänger ihop, utan att göra standarden alltför strikt. Enligt Deegans (2019) beskrivning av begreppet legitimitet framstår detta som en naturlig utveckling för ISO 14001. När samhället och intressenter får mer kunskap och blir mer medvetna, ökar deras förväntningar. Detta leder till att organisationer och företag måste uppfylla högre krav för att uppnå och behålla statusen som legitima.

5.2 Vilka legitimitetsutmaningar har företag som implementerar ISO 14001 med sitt miljöarbete och hur kan företagen överkomma dessa legitimitetsutmaningar?

Många företag verkar fokusera mer på att dokumentera de krav som krävs för att bli godkända av certifieringsorganen än på att skapa verklig positiv miljöpåverkan, vilket kan komplicera processen. Detta kan kopplas till Qayyum et al. (2022), som förklarar hur detta leder till ett överflöd av miljömarknadsföring, vilket kan förvirra intressenterna. Exempelvis har vårdbranschen och tjänsteföretag med minimal miljöpåverkan svårt att hitta relevanta miljömål för att uppfylla ISO 14001-kraven. Företag som dessa kommunicerar sin certifiering främst för att tillfredsställa kundkraven snarare än att hjälpa intressenter att fatta miljövänliga beslut. Qayyum et al. (2022) fokuserade dock på produkter och inte tjänster. Vi konstaterar också att Clarendos företagskunder anser att deras rykte och varumärke stärks genom certifieringen av ISO 14001. Detta innebär att eventuell förvirring bland intressenterna inte är tillräckligt stor för att skapa misstro. Enligt Santos et al. (2023) skulle sådan misstro skada företagets rykte och varumärke snarare än att förbättra det. Att företag enbart implementerar ISO 14001 för att tillfredsställa externa krav stämmer dock överens med Boiral (2007) via Haack & Rasche, som menar att ISO 14001 kan implementeras för symboliska anledningar och därmed eventuellt kunna skapa greenwashing. Legitimitetsteorin och kognitiv legitimitet indikerar då att ISO 14001 är väl accepterad av omgivningen och bidrar till företagets legitimitet. Det potentiella problemet är dock att företagets miljöarbete, trots implementeringen av ISO 14001, kanske inte bidrar tillräckligt till deras miljöprestationer för att bibehålla legitimitet, särskilt inte moralisk legitimitet.

Vi identifierar kompetens som ett utvecklingsområde för att säkerställa att implementeringen av ISO 14001 får den önskade påverkan på företagets miljöarbete och därmed på deras legitimitet. Att öka kompetensen hos de som arbetar med miljöfrågor och bland företagen som implementerar ISO 14001 skulle leda till bättre förståelse av hur företagen kan få en mer positiv verklig miljöpåverkan. I enlighet med Christensen et al. (2017) kommer vi fram till att kompetens är en viktig aspekt till att utveckla hållbara metoder. Dock argumenterar Christensen et al. (2017) för att företag ska utnyttja kompetensen i hela organisationen, inte bara hos cheferna, medan vi konstaterar att det finns en brist på kompetens, särskilt bland beslutsfattarna. Om kompetensen skulle öka skulle beslutsfattarna kunna komma fram till miljömål som leder till verklig påverkan och också veta hur, samt vad de ska fokusera på för att få verklig påverkan. Detta kan då leda till bättre miljöprestationer som i slutändan leder till ökad moralisk legitimitet.

6. Slutsats

I detta avslutande kapitel presenteras slutsatserna som författarna kommit fram till utifrån det syfte som formulerats för denna studie. Förslag för framtida forskning tas även upp. Syftet med studien är att bidra med kunskap om hur ISO 14001 skapar legitimitet hos företag och vad företag och ISO bör fokusera på för att förbättra företagens miljöarbete och därmed skapa mer legitimitet för båda parter.

6.1 Studiens slutsatser

Tack vare att ISO 14001 har kognitiv legitimitet hos många intressentgrupper, blir det relativt enkelt för företag att få sin verksamhet accepterad efter att de implementerar standarden. Att företagen tycker att deras rykte och varumärke stärks efter implementeringen av ISO 14001 tyder på att standarden har stark kognitiv legitimitet. Ett till argument som påstår att ISO 14001 har stark kognitiv legitimitet är att företagets verksamhet accepteras bättre av intressenter efter implementeringen av standarden. Dock bidrar ISO 14001 inte alltid med moralisk legitimitet, särskilt inte för tjänsteföretag med liten miljöpåverkan, eftersom standarden inte nödvändigtvis leder till förbättrat miljöarbete. När företag implementerar ISO 14001 enbart på grund av kundkrav och kommunicerar certifieringen främst för att tillfredsställa dessa krav, snarare än för att stödja miljövänliga beslut, kan det resultera i ett överflöd av miljömarknadsföring, vilket kan förvirra intressenter. Företagen tenderar att fokusera mer på dokumentation än på faktisk miljöpåverkan vid implementeringen av ISO 14001, och standardens svårtolkade natur bidrar till detta problem. Allt detta kan leda till en minskad moralisk legitimitet för företagets miljöarbete. Detta leder till att företag kan ha svårt att se hur standarden kan bidra positivt till deras verksamhet, vilket antyder att ISO 14001 saknar moralisk legitimitet bland sina användare. Standardens framgång blir därmed beroende av att intressenter fortsätter att sätta kundkrav på företagen att implementera den.

För att undvika dessa problem bör ISO omformulera ISO 14001 så att den blir mer lättolkad och tar ett helhetsperspektiv på klimatpåverkan. Detta innebär bland annat att standarden bör undersöka hela kedjan av orsaker till klimatförändringar och förstå hur dessa hänger ihop utan att bli för strikt och branschpassad. Om företag

kan tolka standarden bättre och därmed bli mer positivt inställda till implementeringen, kan de även lättare uppnå en verklig miljöpåverkan, vilket skulle ge företag ökad moralisk legitimitet från omgivningen. Samtidigt skulle ISO 14001 få ökad moralisk legitimitet bland företagen själva, då företag skulle se hur standarden kan gynna deras verksamhet bortom att bara förbättra ryktet och varumärket.

Företag måste fokusera på kontinuerlig kompetensutveckling och öppen kommunikation för att hantera legitimitetsutmaningarna i sitt miljöarbete. Genom att utnyttja all tillgänglig kompetens och ständigt söka kunskap bortom sina egna gränser och standarder, kan de ligga i framkant och bättre möta omgivningens förväntningar. När företag nöjer sig efter att ha implementerat ISO 14001 riskerar de att fastna i en äldre definition av legitimitet, baserad på tidigare kundkrav. Legitimitet är ett dynamiskt begrepp som förändras med omgivningens åsikter, vilket innebär att vad som anses legitimt idag kanske inte anses legitimt imorgon. Därför måste företag kontinuerligt utveckla sin kompetens och regelbundet kommunicera om hur de kan förbättra sitt miljöarbete för att förbli relevanta och trovärdiga även efter att de blivit ISO 14001-certifierade.

Slutligen, när företag lyckas förbättra sin miljöpåverkan genom att implementera ISO 14001, ökar företagets legitimitet. Detta i sin tur stärker legitimiteten för ISO 14001, eftersom standarden bidrar till dessa förbättringar. Därmed skulle både företagen och ISO 14001 dra nytta av en verklig förbättring i företagets miljöprestationer.

6.2 Framtida forskning

Vi presenterar fyra idéer för framtida forskning. För det första vore det intressant att utforska hur företag arbetar med principbaserade standarder för att skapa legitimitet och jämföra resultaten med studier som fokuserar på certifieringsstandarder. För det andra skulle det vara givande att genomföra liknande studier som denna, men med ett större antal intervjudeltagare för att få en bredare förståelse av företagets och standarders legitimitetsutmaningar. För det tredje skulle det vara intressant att direkt studera hur konsumenter uppfattar principbaserade standarder jämfört med certifieringsstandarder, eftersom vår studie baserades på teoretiska resonemang utan att direkt involvera konsumenternas perspektiv. Slutligen vore det värdefullt att undersöka hur överflödet av miljömärknadsföring påverkar tjänsteföretag, eftersom det finns många studier om hur produkter påverkas, men vi uppfattar att det finns mindre information om hur tjänster möter samma problem.

Referenser

- Ammenberg, J. (2023). *Miljömanagement – miljö- och hållbarhetsarbete i företag och andra organisationer*. Upplaga 3. Lund: Studentlitteratur.
- Bryman, A. & Bell, E. (2017). *Business Research Methods*. Upplaga 5. Oxford University of Press: Oxford
- Boiral, O. (2007). Corporate Greening Through ISO 14001: A Rational Myth? *Organization Science*. 18(1), 127-146. <https://doi.org/10.1287/orsc.1060.0224>
- Christensen, L., Morsing, M. & Thyssen, O. (2017). License to Critique: A Communication Perspective on Sustainability Standards. *Business Ethics Quarterly*. 27(2), 239-262 <https://doi.org/10.1017/beq.2016.66>
- Certifiering.nu (u.å.).
<https://www.certifiering.nu/ecomedia/info/content.aspx?pid=266&lang=sv-SE>
[2024-05-18]
- Clarendo (u.å.). <https://www.clarendo.se/> [2024-04-15]
- Deegan, C. (2019). Legitimacy theory: Despite its enduring popularity and contribution, time is right for a necessary makeover. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*. 32(8), 2307-2329.
<https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/AAAJ-08-2018-3638/full/html#sec004>
- Deegan, C. (2002). The Legitimising Effect of Social and Environmental Disclosures - A Theoretical Foundation. *Accounting Auditing & Accountability Journal*. 15(3), 282-311. <https://doi.org/10.1108/09513570210435852>
- Guthrie, J. & Parker, L. D. (1989). Corporate Social Reporting: A Rebuttal of Legitimacy Theory. *Accounting and Business Research*. 19(76), 343-352.
<https://doi.org/10.1080/00014788.1989.9728863>
- Haack, P. & Rasche, A. (2021). The Legitimacy of Sustainability Standards: A Paradox Perspective. *Organization Theory*. 2, 1-25.
<https://doi.org/10.1177/26317877211049493>
- Hallberg, P., & Johnstone, L. (2020). ISO 14001 adoption and environmental performance in small to medium-sized enterprises. *Journal of Environmental Management*. 266.
<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0301479720305259>
- International Organization for Standardization (u.å.). *ISO: Global standards for trusted goods and services*.
<https://www.iso.org/home.html> [2024-04-11]
- Kuruppu, S.C., Milne, M.J. & Tilt, C.A. (2019). Gaining, maintaining and repairing organisational legitimacy: When to report and when not to report. *Accounting,*

- Auditing & Accountability Journal*. 32(7), 2062-2087.
<https://doi.org/10.1108/AAAJ-03-2013-1282>
- Lanis, R. & Richardson, G. (2013). Corporate social responsibility and tax aggressiveness: a test of legitimacy theory. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*. 26(1), 75-100.
<https://doi.org/10.1108/09513571311285621>
- N.E. (u.å.) *Konsult*.
<https://www.ne.se/s%C3%B6k/?t=uppslagsverk&q=konsult> [2024-04-15]
- O'Donovan, G. (2002). Environmental disclosures in the annual report: Extending the applicability and predictive power of legitimacy theory. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*. 15(3), 344-371.
<https://doi.org/10.1108/09513570210435870>
- Qayyum, A., Jamil, R.A. & Sehar, A. (2023). Impact of green marketing, greenwashing and green confusion on green brand equity. *Spanish Journal of Marketing – ESIC*. 27(3), 286-305. <https://doi.org/10.1108/SJME-03-2022-0032>
- Santos, C., Coelho, A. & Marques, A. (2023). The greenwashing effects on corporate reputation and brand hate, through environmental performance and green perceived risk. *Asia-Pacific Journal of Business Administration*. 16(3), 655-676.
<https://doi.org/10.1108/APJBA-05-2022-0216>
- Svenska Institutet för Standarder (u.å.). *Globala lösningar för en hållbar framtid*.
<https://www.sis.se/> [2024-04-11]
- SWEDAC (u.å.). *Detta gör SWEDAC*.
<https://www.swedac.se/om-swedac/detta-gor-swedac/> [2024-05-18]
- United Nations Global Compact (u.å.). *Our Integrity Measures*.
<https://unglobalcompact.org/about/integrity-measures> [2024-04-20]
- Vetenskap & Allmänhet (u.å.). *Hållbar utveckling*.
<https://v-a.se/projekt/paverkan-och-utvecklingsarbete/bloom/hallbar-utveckling/>
[2024-05-18]
- Yadav, N., Heriyati, P., Kumar, H. & Tamara, D. (2022). Influence of quality management and allied certifications on consumers. *International Journal of Quality and Service Sciences*. 14(3), 421-441. <https://doi.org/10.1108/IJQSS-09-2021-0120>

Tack

Vi vill rikta ett stort tack till alla som har bidragit till att denna studie gick att genomföra. Framför allt till vår handledare Per-Anders Langendahl och Åsa Lindow på Clarendo. Vi vill även tacka SLU för tre härliga och lärorika studieår.

Bilaga 1 - Intervjuguide

1. Vilka är de största anledningarna till att era kunder vill implementera ISO 14001? Vilka värden har standarden för era kunder? Vad får kunderna ut av standarden? Upplever era kunder att deras rykte/varumärke stärks med hjälp av ISO 14001?
2. Hur har standarden utvecklats de senaste åren? Har det blivit striktare att implementera eller bibehålla standard ISO 14001. Hur upplevs dessa förändringar av era kunder?
3. Finns det företag som har valt att avskaffa ISO 14001? Av vilka skäl skulle det vara?
4. Vilka utmaningar ser era kunder med sitt fortsatta arbete med ISO 14001? Vilka utmaningar ser ni med utvecklingen av standarden?

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver godkänna publiceringen. Om du kryssar i **JA**, så kommer fulltexten (pdf-filen) och metadata bli synliga och sökbara på internet. Om du kryssar i **NEJ**, kommer endast metadata och sammanfattning bli synliga och sökbara. Även om du inte publicerar fulltexten kommer den arkiveras digitalt. Om fler än en person har skrivit arbetet gäller krysset för samtliga författare. Du hittar en länk till SLU:s publiceringsavtal på den här sidan:

- <https://libanswers.slu.se/sv/faq/228316>.

JA, jag/vi ger härmed min/vår tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU:s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.

NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.